

تاثیر قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری بر کیفیت سود: رویکرد متن کاوی

* سبحان ظفیری

** داریوش فروغی

*** غلامحسین کیانی

چکیده

پیدایش مبنای تعهدی در تهیه صورت های مالی و اندازه گیری سود حسابداری منجر به ایجاد پژوهش های کمی، تجربی و اثباتی بسیاری در حوزه کیفیت سود گردید. علیرغم تحقیقات زیاد و متناقض صورت گرفته پیرامون کیفیت سود در بازار سرمایه، هنوز هم موضوع کیفیت سود به عنوان یکی از مهم ترین موضوعات مدنظر پژوهشگران حوزه بازار سرمایه می باشد. برخی از پژوهش های دهه اخیر کیفیت سود به سمت استفاده از رویکرد کیفی از قبیل متن کاوی به منظور آرایه یک معیار جدید کیفیت سود گرایش پیدا کرده اند. لذا هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری بر کیفیت سود با تاکید بر رویکرد کیفی متن کاوی به منظور آرایه سنجه کیفی معتبر جهت ارزیابی کیفیت سود است. جامعه آماری پژوهش؛ شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. نمونه مورد مطالعه پژوهش شامل ۹۰ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۹۷ است. جهت آزمون فرضیه های پژوهش از رگرسیون چند متغیره از نوع داده های ترکیبی استفاده شده است. کیفیت سود در پژوهش حاضر بر اساس کیفیت اقلام تعهدی شرکت اندازه گیری شده است. همچنین جهت اندازه گیری ثبات رویه حسابداری از تکنیک متن کاوی (مدل فضای برداری) استفاده شده است. نتایج و یافته های پژوهش نشان می دهد که قابلیت مقایسه حسابداری بر کیفیت سود تاثیر مثبت دارد. همچنین نتایج و یافته های پژوهش موید این است که با افزایش ثبات رویه شرکت، کیفیت سود شرکت نیز افزایش می یابد.

واژگان کلیدی: قابلیت مقایسه حسابداری، ثبات رویه، کیفیت اقلام تعهدی، متن کاوی، کیفیت سود.

* دانشجوی رشته حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

** دانشیار، دانشکده امور اداری و اقتصاد، گروه حسابداری، دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول) foroghi@ase.ui.ac.ir

*** استادیار، دانشکده امور اداری و اقتصاد، گروه اقتصاد، دانشگاه اصفهان

مقدمه

سود یکی از معیارهای ارزیابی عملکرد بوده که برای تعیین ارزش بنگاه های اقتصادی مورد استفاده قرار می گیرد. تفاوت سود گزارش شده در صورت های مالی از سود واقعی بنگاه ممکن است به علت محدودیت ذاتی در حسابداری باشد. برای رفع این مشکل سرمایه گذاران و تحلیلگران به جای رقم سود از مفهوم کیفیت سود کمک گرفته و با اتکاء به کیفیت پایین یا بالای سود، تصمیم های مربوط به سرمایه گذاری را اتخاذ می کنند (فیض آبادی و هشی، ۱۳۹۲). کیفیت سود یک مفهوم چند بعدی است که تاکنون محققین با آزمون معیارهای مختلف در جهت سنجش آن به روش واحدی برای اندازه گیری آن دست نیافته اند (صفرزاده، ۱۳۹۲). به عنوان مثال دیچو و دچو (۲۰۰۲) به نقل از بنی مهد و همکران (۱۳۹۷)، سود را براساس ارتباط اقلام تعهدی با جریان های نقدی عملیاتی دوره گذشته، حال و آینده تعریف می کند. در این صورت کیفیت سود ناشی از کیفیت اقلام تعهدی خواهد بود. آنها کیفیت سود را برای شرکت هایی که واریانس مجموع خطاهای آنها با هم برابر است، یکسان می دانند. یکی از معیارهای رایج ارزیابی کیفیت سود، رجوع به خصوصیات کیفی گزارشگری مالی است. یکی از ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری است. براساس چارچوب مفهومی مشترک هیات استانداردهای حسابداری مالی و هیات استانداردهای بین المللی حسابداری (۲۰۰۸)؛ قابلیت مقایسه ویژگی کیفی اطلاعات است که استفاده کنندگان را قادر به شناسایی شباهت ها و تفاوت های بین دو مجموعه از پدیده های اقتصادی می نماید. برای اینکه مقایسه اطلاعات امکان پذیر شود، موضوعات مشابه همان واحد تجاری را باید در با واحدهای دیگر در یک مقطع زمانی یا یا مقاطع زمانی دیگر با هم مقایسه کرد. کمیته تدوین استانداردهای حسابداری ایران (۱۳۸۹) بخش اول را «هماهنگی رویه» و بخش دوم را «ثبات رویه» می نامد و این دو را ابزاری برای دست یابی به قابلیت مقایسه می داند. قابلیت مقایسه ویژگی است که به استفاده کنندگان در شناسایی و درک شباهت ها و تفاوت ها کمک می کند، هزینه کسب و پردازش اطلاعات را کاهش و کمیت و کیفیت کلی اطلاعات موجود در شرکت ها را افزایش می دهد و با در دسترس کردن اطلاعات خصوصی شرکت و کاهش عدم تقارن اطلاعات و رفتار فرصت طلبانه مدیران در اعمال مدیریت سود از طریق استفاده از روش های حسابداری و اقلام تعهدی باعث بهبود کیفیت سود شرکت ها می شود. برخی از تحلیل گران نیز معتقدند که بسیاری از روش های

حسابداری غیر واقعی هستند، چرا که بطور صحیحی جوهره اقتصادی فعالیت های یک شرکت را نشان نمی دهند. برای مثال استفاده از روش خط مستقیم در محاسبه استهلاک دارایی های ثابت آنگونه که خدمات بالقوه دارایی ها در نتیجه استفاده کاهش یافته را نشان نمی دهد. لو^۱ (۲۰۱۳) معتقد است که میزان فراوانی قوانین حسابداری تاثیر منفی بر روی کیفیت سود دارد و این تاثیر با توجه به صنایع، شرکت ها و بازه های زمانی متفاوت؛ متغیر است. همچنین وجود قوانین متناقض و غیرمنطقی در سیستم اندازه گیری حسابداری منجر به کاهش کیفیت سود می گردد. بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری بر کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با تاکید بر تکنیک متن کاوی مدل فضای برداری است. در ادامه مبانی نظری و پیشینه پژوهش، فرضیه ها، جامعه و نمونه آماری، روش گردآوری و تحلیل اطلاعات، متغیرهای پژوهش، نتایج و یافته های پژوهش بررسی شده و در نهایت نتیجه گیری پیرامون فرضیه های پژوهش، پیشنهادها و در نهایت محدودیت های پژوهش ارائه می گردد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مفهوم کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی)

یکی از اقلام حسابداری که در گزارشگری مالی تهیه و ارائه می شود، سود خالص است. محاسبه سود خالص یک بنگاه اقتصادی متأثر از روش ها و برآورد های حسابداری است. در نتیجه احتمال دست کاری سود توسط مدیریت وجود دارد. امکان استفاده از روش های گوناگون حسابداری موجب شده است که سود واقعی شرکت ها با سود گزارش شده در صورت های مالی تفاوت داشته باشد. نتایج تحقیقات نشان می دهد که سطح بالای اقلام تعهدی موجب کاهش کیفیت سود می شود. بنابراین می توان ادعا کرد که اقلام تعهدی بیشتر به معنی کیفیت کمتر سود است (نوروش و همکاران، ۱۳۸۵). کیفیت سود یک مفهوم چند بعدی است که تاکنون محققین با آزمون های مختلف در جهت سنجش آن، به روش واحدی برای اندازه گیری آن دست نیافته اند. با این حال، اگر در ارزیابی کیفیت سود تنها یک بعد یا مجموعه محدودی از ابعاد آن در نظر گرفته شده و مورد بررسی قرارگیرد ممکن است نتیجه حاصله در رابطه با کیفیت سود یک شرکت اشتباه

باشد (ولوری و جنکینز، ۲۰۰۶). بیانیه شماره یک مفاهیم حسابداری مالی بیان می‌دارد که گزارشگری مالی بایستی ارایه‌کننده اطلاعات در باره عملکرد مالی شرکت طی یک دوره باشد. طبق این بیانیه کیفیت سود به شرح زیر تعریف می‌شود: (سود با کیفیت بالا؛ اطلاعات بیشتری در مورد ویژگی‌های عملکرد مالی یک شرکت که در ارتباط با تصمیم‌های خاص گرفته شده فراهم می‌کند). سه ویژگی برای کیفیت سود در این تعریف چند بعدی از کیفیت سود نهفته است. اول، کیفیت سود مشروط به تصمیم‌های اتخاذ شده براساس اطلاعات است. بنابراین طبق این تعریف، اصطلاح کیفیت سود به تنهایی بی‌معنی است. کیفیت سود تنها در چارچوب یک مدل تصمیم‌خاص تعریف شده است. دوم، کیفیت سود گزارش شده به این موضوع بستگی دارد که آیا عدد سود حاوی اطلاعات مفیدی درباره عملکرد مالی شرکت، از تمامی جنبه‌های غیر قابل مشاهده می‌باشد و سوم اینکه کیفیت سود در این تعریف به دو طریق، ۱. از طریق ارتباط عملکرد مالی شرکت با تصمیم‌های اتخاذ شده و ۲. به واسطه توانایی سیستم حسابداری در اندازه‌گیری عملکرد؛ تبیین می‌شود (دیچاو و همکاران، ۲۰۱۰). دیچوو و دیچو (۲۰۰۲) به نقل از بنی مهد و همکاران (۱۳۹۷) سود را براساس ارتباط اقلام تعهدی با جریان‌های نقدی عملیاتی دوره گذشته، حال و آینده تعریف می‌کنند. در این صورت، کیفیت سود ناشی از کیفیت اقلام تعهدی خواهد بود. آنها کیفیت سود را برای شرکت‌هایی که مجموع واریانس خطای آنها با هم برابر است، یکسان می‌دانند. یکی از معیارهای نشان‌دهنده کیفیت سود، ویژگی‌های کیفی گزارشگری مالی می‌باشد؛ زیرا کیفیت سود به کیفیت گزارشگری مالی شرکت بستگی دارد. به عبارتی دیگر توجه به خصوصیات کیفی چارچوب مفهومی گزارشگری مالی از قبیل افشاء، قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری و ثبات رویه می‌تواند در ارزیابی کیفیت سود شرکت مفید باشد.

ارتباط قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری با کیفیت سود

براساس چارچوب مفهومی مشترک هیات استانداردهای حسابداری مالی و هیات استانداردهای بین‌المللی حسابداری (۲۰۰۸)؛ قابلیت مقایسه یکی از ویژگی‌های کیفی ارتقاء دهنده کیفیت گزارشگری مالی به شمار می‌رود و این گونه تعریف می‌شود: ویژگی کیفی اطلاعات است که استفاده‌کنندگان را قادر به شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌های بین دو مجموعه از پدیده‌های اقتصادی می‌نماید در صورتی که اطلاعات حسابداری یک

شرکت با شرکت های دیگر یک صنعت با هم قابل مقایسه باشد؛ استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری بهتر می توانند سود شرکت های یک صنعت را بایکدیگر مقایسه نمایند و درخصوص کیفیت سود گزارش شده شرکت ها تصمیم گیری نمایند. وجود اطلاعات قابل مقایسه با دردسترس کردن اطلاعات داخلی شرکت باعث کاهش رفتار فرصت طلبانه مدیران در اعمال مدیریت سود و دستکاری سود و ارقام تعهدی شده؛ لذا باعث افزایش کیفیت سود شرکت خواهد شد. همچنین در صورتی که اطلاعات سود و ارقام تعهدی شرکت ها شباهت بالایی بایکدیگر داشته و قابلیت مقایسه بالاتری داشته باشند توان توضیح دهندگی مدل های تخمین کیفیت سود و کیفیت ارقام تعهدی افزایش و خطای برآوردی این مدل ها کاهش می یابد. ثبات رویه حسابداری نیز که به صراحت توسط هیئت استانداردهای حسابداری مالی (۲۰۱۰) ذکر گردید و یک جنبه مهم از قابلیت مقایسه حسابداری است می تواند کیفیت سود شرکت ها را تحت تاثیر قرار دهد. ثبات رویه استفاده از روش های یکسان برای ارقام مشابه است خواه از یک دوره به دوره دیگر یک شرکت گزارشگر باشد و خواه مربوط به یک دوره زمانی مشخص برای کل شرکت ها باشد. برای سنجش کیفیت سود یا تغییرات در کیفیت سود؛ یک استفاده کننده صورت های مالی بایستی عملکرد شرکت را با برخی معیارها (مثلا عملکرد گذشته یا سایر شرکت ها در یک سال) مقایسه کند و ثبات رویه بیشتر در شرکتی منجر به ارزیابی بهتر عملکرد شرکت می گردد. همان گونه که توسط دیچو و همکاران (۲۰۱۰) به نقل از پترسون و همکاران^۱ (۲۰۱۵) بیان گردید شاخص های مختلف کیفیت سود ذاتاً دارای ماهیت مقایسه ای هستند. انتظار می رود ثبات رویه حسابداری طی زمان انعکاسی از کیفیت سود بالاتر باشد؛ زیرا دستکاری سود به وسیله استفاده مداوم از روش های حسابداری محدودتر شده و باعث می شود سود گزارش شده یک شاخص بهتری از عملکرد شرکت باشد. به عبارت دیگر هرچه ثبات رویه حسابداری شرکت بیشتر باشد، فضای کمتری برای مدیران جهت تغییر روش حسابداری به منظور دستکاری و مدیریت سود ایجاد شده؛ لذا سود با کیفیت تر خواهد بود. ثبات رویه طی زمان نشان دهند استفاده از روش های حسابداری یکسان طی زمان است. ثبات رویه به وسیله ماهیت ذاتی اش؛ ضرورتاً نشان دهنده عملکرد شرکت نیست، اما خود به مفهوم این است که برای اندازه گیری دقیق عملکرد بایستی از روش های حسابداری یکسانی طی زمان استفاده نمود (پترسون و همکاران، ۲۰۱۵). استفاده

با ثبات و پایدار از روش های حسابداری به سرمایه گذاران اجازه می دهد تا نتایج عملیاتی و افشای اطلاعات شرکت را بهتر تفسیر کنند. بنابراین باعث کاهش عدم تقارن اطلاعات می گردد. کاهش ثبات رویه اطلاعات باعث افزایش عدم تقارن اطلاعات می گردد؛ زیرا در این صورت سرمایه گذاران در مورد اینکه چگونه بین عملکرد واقعی شرکت و عملکرد حسابداری آن تفکیک قایل شوند، دچار ابهام و سردرگمی می شوند (ظفری و همکاران، ۱۳۹۸). لذا در شرایط افزایش عدم تقارن اطلاعاتی مدیران ممکن است به طرز فرصت طلبانه ای اقدام به دستکاری اقلام تعهدی به منظور رسیدن به سود مد نظر خود بنمایند. همچنین، تغییر روش حسابداری و نقض ثبات رویه در شرکت بر قدرت پردازش اطلاعاتی تحلیلگران و سرمایه گذاران تاثیر دارد، زیرا آنها با رویه های حسابداری و اقتصادی شرکت های صنعت آگاهی دارند و احتمالاً در تحلیل شرکت هایی که تغییر روش داشته یا با روش های مورد استفاده شرکت های صنعت انحراف دارند، دچار مشکل می شوند. وجود قوانین متناقض و غیرمنطقی در سیستم اندازه گیری حسابداری منجر به کاهش کیفیت سود می گردد. سود حسابداری معیاری برای ارزیابی گزارشگری مالی به شمار می رود. زیرا، تغییر در ارقام ترازنامه به دلیل تغییر ارقام صورت سود و زیان رخ می دهد. وجود مبنای حسابداری تعهدی سبب شده است که سرمایه گذاران و تحلیلگران مالی برای تعیین ارزش شرکت علاوه بر مقادیر گزارش شده سود، به کیفیت سود نیز توجه نمایند، زیرا اقلام تعهدی سود به صورت مستقیم تحت تاثیر انتخاب روش های مختلف حسابداری می باشد. یعنی؛ با تغییر روش حسابداری در شرکت (مانند روش فایفو به میانگین برای ارزیابی موجودی کالا) حجم اقلام تعهدی متفاوت خواهد بود. همچنین، بسیاری از ارقام موثر در محاسبه اقلام تعهدی مبتنی بر برآوردهای مدیریت (مانند عمر مفید دارایی ثابت در محاسبه استهلاک) می باشند (بنی مهد و همکاران، ۱۳۹۷). تعدد روش های حسابداری مجاز و استانداردهای حسابداری مبتنی بر اصول منجر به افزایش انتخاب های مدیران و تغییرات دلخواه روش های حسابداری می گردد. کاربرد زیاد قوانین و اصول، تا حدودی در ایجاد سود با کیفیت محدودیت ایجاد می کند. (دیچو و همکاران، ۲۰۱۳).

پیشینه تحلیلی (نظری)

تاکنون عمده پژوهش های انجام شده در خصوص کیفیت سود از شاخص های مرتبط با خصوصیات کیفی اطلاعات شامل مربوط بودن و قابل اتکاء بودن استفاده نموده اند. به

عنوان مثال فرانسیس و همکاران (۲۰۰۴) از معیارهای مبتنی بر حسابداری و معیارهای مبتنی بر بازار جهت سنجش کیفیت سود استفاده نموده اند. یک طیف وسیعی از تحقیقات نیز به بررسی و سنجش کیفیت سود براساس شاخص های نظام راهبری شرکتی از قبیل استقلال هیئت مدیره، اندازه هیئت مدیره، سهام داران نهادی و... پرداخته اند. به طور ویژه اکثر پژوهش های انجام شده در خصوص نظام راهبری شرکتی و عملکرد و کیفیت سود شرکت بعد از تصویب قانون ساربینز اکسلی (۲۰۰۲) است. عمده تحقیقات انجام شده در خصوص کیفیت سود از سال (۲۰۱۰) به بعد نیز به بررسی کیفیت سود براساس استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی پرداخته اند (به عنوان مثال: اسماعیل و همکاران (۲۰۱۳)، بارث و همکاران (۲۰۱۲)). نتایج اسماعیل و همکاران (۲۰۱۳) موید این است که اتخاذ استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی^۲ منجر به کاهش مدیریت سود و افزایش کیفیت سود می گردد. مطالعات بسیاری درباره اقلام تعهدی (دیچو (۱۹۹۴)؛ دیچو و دیچف (۲۰۰۲)؛ بال و شیواکومار^۳ (۲۰۰۶)؛ دیچو و همکاران (۲۰۱۰)؛ ثقفی و محمدی (۱۳۹۱)؛ فروغی و همکاران (۱۳۹۲)؛ حقیقت و همکاران (۱۳۹۶)؛ باتکیه بر گزارش ها و داده های ساختاریافته^۴ و افشاهای کمی^۵ از سالهای پیش تا کنون انجام گرفته است. این در حالی است که امروزه بخش زیادی از اطلاعات مالی از طریق افشاهای کیفی^۶ مانند گزارش های روایتی^۷ و اسناد متنی^۸ منتشر می شوند. مطالعات بسیاری در حسابداری و مالی، منابع متنوعی از داده های مالی ناساختاریافته را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده اند. فایل ها و افشاهای اجباری مانند فرم های $Q-10$ ، $8-k$ ، اعلامیه های سود و دیگر بیانیه های منتشر شده، کنفرانس های تلفنی، مقالات چاپ شده در فضاهای اجتماعی و رسانه های مالی، اخبار، یادداشت های تحلیلی، گزارش های مالی تحلیل گران، بیانیه ها و تفاسیر قانون گذاران مانند قواعد SEC، اخبار کلان اقتصادی و احساسات، پیام های اینترنتی و شبکه های اجتماعی همگی نمونه ای از منابع داده های مالی ناساختاریافته می باشند (لی گو^۹ و همکاران ۲۰۱۶). تدوین کنندگان مقررات و استاندارد گذاران برای دهه ها است که به اهمیت قابلیت مقایسه و ثبات رویه پی

1. Barth et al
2. IFRS
3. Ball&Shivakumar
4. Structured data
5. quantitative disclosures
6. qualitative disclosures
7. Narratives
8. Textual documents
9. Li Guo

برده اند (مثلا هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی، ۱۹۸۰ و ۲۰۱۰؛ کمیسیون بورس اوراق بهادار، ۲۰۰۰). اما این موضوعات هنوز در پژوهش های انجام شده سهم اندکی دارند. یک طیف زیادی از پژوهش ها با موضوع ارتباط قابلیت مقایسه اطلاعات و اقلام تعهدی با کیفیت سود پرداخته اند. به عنوان مثال یکی از معروف ترین این مقالات، مقاله جونز (۱۹۹۱) می باشد که بر طبق پایگاه استنادی علوم آی اس آی، ۸۴۳ بار و بر طبق موتور جستجوگر گوگل اسکولار تا به حال بیش از ۵۸۷۴ بار به آن استناد گردیده است (هوبرگ^۱، ۲۰۱۶). بیشتر این موضوعات بر روی درک چگونگی ایجاد اقلام تعهدی و به طور خاص به ارتباط اقلام تعهدی و رفتار مدیران در دستکاری و مدیریت سود پرداخته شده است. برخلاف پیشرفت های حاصله؛ توانایی تشریح اقلام تعهدی هنوز به مرحله کاملی نرسیده است (به عنوان مثال، بال و شیواکومار، ۲۰۰۶). بنابراین، مشخص است که برای موضوع مدیریت سود و اقلام تعهدی و کیفیت سود، پژوهش های بیشتری مورد نیاز است. به عنوان مثال، فرانکل و همکاران^۲ (۲۰۱۶) از تکنیک های متن کاوی با استفاده از اطلاعات افشاء شده در قسمت تجزیه و تحلیل و بحث های مدیریت و ویدئو کنفرانس ها برای تشریح اقلام تعهدی استفاده نموده اند. عمده این تحقیقاتی که از تکنیک های داده کاوی و متن کاوی جهت تشخیص مدیریت سود و کیفیت سود استفاده نموده اند؛ به این نتیجه رسیده اند که افشای اطلاعات حاوی اطلاعات مفیدی می باشد. به طور کلی پژوهش ها پیرامون متن کاوی و استفاده از اطلاعات کیفی جهت تشخیص و توضیح اقلام تعهدی و کیفیت سود شامل سه بخش است: ۱. بسیاری از مقالات به بررسی محتوای اطلاعات روایت شده^۳ پرداخته اند. ۲. برخی از آنها از فرهنگ و ارزش های ارزیابی خصوصیات افشاء پرداخته اند (مثلا عدم اطمینان، رقابت و لحن^۴ افشاء). برای مثال رجوع کنید: آلی و دی آنجلیس (۲۰۱۵)؛ موسلو و همکاران (۲۰۱۴)؛ لی و همکاران (۲۰۱۳)؛ کراوت و موسلو (۲۰۱۳)؛ روجرز و همکاران (۲۰۱۱). (۳): سایر تحقیقات به بررسی و سنجش قابلیت فهم (قرائت)، میزان شباهت افشاء و طول متن افشاء شده پرداخته اند. برای مثال رجوع کنید: سوقران و مک دونالد (۲۰۱۶)؛ بنسال و همکاران (۲۰۱۵)؛ پترسون و همکاران (۲۰۱۵)؛ لی و همکاران (۲۰۱۴) و برون و تاکر (۲۰۱۱). پژوهش حاضر جزء دسته سوم است.

در پژوهش های تجربی و مبانی نظری انجام شده، سهم پژوهش های مرتبط با قابلیت

1. Hoberg
2. Frankel et al
3. Narrative
4. Tone

مقایسه اطلاعات حسابداری و ثبات رویه حسابداری به نسبت سایر ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری از قبیل مربوط بودن اطلاعات حسابداری بسیار اندک است. پژوهش های تجربی در خصوص قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری بعد از پژوهش دی فرانکو وهمکاران^۱ (۲۰۱۱) صورت گرفته است. یکی از مهم ترین مشکلات رودرروی پژوهشگران حوزه قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری، مشکل اندازه گیری این دو متغیر است. اخیرا گراس و پروتی (۲۰۱۷) طی یک تحقیق پیمایشی به معرفی سنجه های خروجی محور قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری در تحقیقات تجربی پرداخته اند. به طور کلی عمده پژوهش های حوزه قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری از روش های کمی و خروجی محور جهت سنجش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری استفاده نموده اند. یکی از جدیدترین رویکردهای معرفی شده جهت سنجش قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری، رویکرد متن کاوی (مدل فضای برداری)^۲ می باشد. این رویکرد، ورودی محور و مبتنی بر اطلاعات بدون ساختار (متنی) می باشد. در این رویکرد از اطلاعات متنی صورت های مالی از قبیل یادداشت های همراه صورت های مالی جهت اندازه گیری قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری استفاده می شود. کاربرد متن کاوی (مدل فضای برداری) به اختصار در قسمت معرفی متغیر ثبات رویه بیان شده است. در ادامه برخی از مهمترین مطالعات خارجی و داخلی مرتبط با موضوع پژوهش بررسی شده است.

مطالعات خارجی

چو وهمکاران^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان اندازه گیری ثبات رویه اطلاعات کمی و کیفی گزارش های مالی: رویکرد علم طراحی^۴ با استفاده از روش تحقیق علم طراحی و با محاسبه درجه ثبات رویه اطلاعات به بررسی رابطه بین ثبات رویه بین نسبت های مالی و افشای کیفی در گزارش های سالیانه پرداخته اند. در این پژوهش جهت اندازه گیری ثبات رویه و تفکیک شرکت ها به شرکت های خوب و بد از رویکرد کیفی متن کاوی (مدل فضای برداری براساس فراوانی معکوس لغات) استفاده شد است. همچنین رویکرد کمی پژوهش جهت خوشه بندی عملکرد مالی شرکت ها به شرکت های خوب و بد از روش k

1 De Franco et al

۲ - جهت کسب اطلاعات بیشتر در خصوص متن کاوی و کاربرد آن در سنجش شباهت اسناد مالی به مقاله ظفری و همکاران (۱۳۹۸) رجوع شود.

3 Chou et al

4 Design Science Approach

نزدیکترین همسایه استفاده نموده اند. نتایج و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین نسبت‌های مالی محاسبه شده با روش کیفی و عملکرد شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد و مدل ارایه شده توسط روش تحقیق علم طراحی، برای دسته بندی و سنجش عملکرد مالی شرکت‌ها مناسب است.

لو و همکاران^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان مدیریت سود و خوانایی (قابل فهم بودن) گزارش‌های مالی سالیانه به بررسی تاثیر مدیریت سود بر خوانایی (قابل فهم بودن) گزارش‌های مالی پرداخته‌اند. آنها برای اندازه‌گیری خوانایی (قابل فهم بودن) گزارش‌های مالی سالیانه از شاخص فاگ^۱ استفاده نموده و خوانایی اطلاعات مندرج در قسمت بحث و تجزیه و تحلیل مدیریت در گزارشگری مالی را اندازه‌گیری نموده اند. نتایج و یافته‌های پژوهش نشان داد که شرکت‌ها به احتمال زیاد برای مدیریت سود اقدام به پیچیده‌تر کردن گزارش‌های مالی می‌نمایند.

چن و لی (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان تخمین میزان برآورد در اقلام تعهدی نقش تخمین را در بخش تعهدی سود بررسی کردند. آن‌ها از طریق اطلاعات کیفی موجود در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی و بخش K-۱۰ در گزارش تفسیری مدیریت، رابطه بین میزان برآورد اقلام تعهدی در طی فرآیند تولید این اقلام را با پایداری اقلام تعهدی سنجش کردند. آن‌ها دریافتند، اقلام تعهدی که مستلزم ارزیابی بیشتری هستند، پایداری کمتری دارند و در پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی نقش کمتری ایفا می‌کنند.

فرانکل و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان "استفاده از افشای کیفی و غیرساختاریافته در تشریح اقلام تعهدی" به بررسی سودمندی رگرسیون‌های بردار پشتیبان در ارزیابی محتوای اطلاعاتی افشای کیفی و غیر ساختار یافته در تشریح اقلام تعهدی پرداخته‌اند. نتایج و یافته‌های پژوهش نشان داد زمانی که برای تخمین اقلام تعهدی از اطلاعات مندرج در قسمت تجزیه و تحلیل‌های مدیریت؛ استفاده می‌شود، بهتر می‌توان اقلام تعهدی شرکت را برآورد نمود.

بال و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان افشا، تغییر تجاری و کیفیت سود از زبان شناسی رایانشی برای ارزیابی گزارش‌های تفسیری مدیریت استفاده کردند. نتایج نشان داد که می‌توان محتوای گزارش‌های تفسیری مدیریت را به طور سیستماتیک برای توضیح ارزشیابی شرکت‌ها، به ویژه آنهایی که در معرض تغییرات کسب و کار قرار دارند استفاده کرد. یک مسیر مهم برای این بهبود، زمینه ارائه شده گزارش‌های تفسیری مدیریت برای

درک ارقام تعهدی اختیاری است. آن‌ها سرفصل‌های گزارش تفسیری مدیریت را با کمک تخصیص پنهان دیریکله، تعیین نمودند و یافتند که این سرفصل‌ها، به صورت قابل توجهی ارقام تعهدی اختیاری را شرح می‌دهند.

پترسون و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان کیفیت سود و آثار پردازش اطلاعاتی ثبات رویه حسابداری به بررسی تاثیر ثبات رویه مقطعی و همچنین ثبات رویه طی سال‌های مختلف بر کیفیت سود، عدم تقارن اطلاعاتی، دقت پیش‌بینی سود تحلیلگران و همزمانی قیمت سهام پرداخته‌اند. نتایج و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ثبات رویه بر شاخص‌های کیفیت سود از قبیل پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود، هموارسازی سود و ارقام تعهدی اختیاری اثر معناداری دارد. همچنین نتایج و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ثبات رویه حسابداری بر عدم تقارن اطلاعاتی اثر منفی داشته ولی بر دقت پیش‌بینی سود تحلیلگران و هم‌زمانی قیمت سهام شرکت اثر مثبت دارد.

دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان مزایای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ویژگی‌های سود پیش‌بینی شده تحلیلگران پرداخته‌اند. نتایج و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و دقت پیش‌بینی سود تحلیلگران رابطه مثبتی وجود داشته و قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری باعث افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری می‌گردد.

۲,۳,۲ مطالعات داخلی

ظفری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان تاثیر قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری بر عدم تقارن اطلاعاتی: رویکرد متن‌کاوی، با استفاده از مدل فضای برداری و تکنیک متن‌کاوی به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری بر عدم تقارن اطلاعاتی پرداخته‌اند. نتایج و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌ها در بازار سرمایه ایران تاثیر منفی دارند.

محمدی و ثقفی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان بهبود سنجش کیفیت ارقام تعهدی به بررسی عوامل موثر بر توان مدل‌های سنجش کیفیت ارقام تعهدی با در نظر گرفتن ارقام تعهدی چسبنده، عملکرد شرکت، ارقام تعهدی بلند مدت و تفکیک جریان‌های نقدی و ارقام تعهدی غیرعادی با یک معیار جدید پرداخته‌اند. نتایج حاصل از بررسی توان این معیار در مقایسه با معیار حاصل از مدل‌های دیگر، نشان‌دهنده بهبود توانایی تفکیک ارقام تعهدی عادی و غیرعادی می‌شود.

کیا و صفری گرایلی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه حسابداری بر مدیریت سود تعهدی و مدیریت واقعی سود پرداخته و به این نتیجه رسیده اند که با افزایش قابلیت مقایسه حسابداری شرکت ها، مدیران مدیریت سود واقعی را جایگزین مدیریت سود تعهدی می نمایند.

فروغی و قاسم زاد (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه سود های آتی بر ضریب واکنش سود های آتی پرداخته اند. نتایج و یافته های پژوهش نشان می دهد که قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری باعث افزایش ضریب واکنش سود های آتی می گردد. نوروش و همکاران (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان کیفیت اقلام تعهدی و سود با تاکید بر نقش خطای برآورد اقلام تعهدی به آزمون تجربی مدل دیچو و دیچو (۲۰۰۲) در مورد خطای برآورد اقلام تعهدی در بازار بورس تهران پرداخته اند. نتایج و یافته های پژوهش نشان می دهد که میان تغییرات در سرمایه در گردش غیر نقدی و جریان نقدی رابطه معناداری وجود دارد و معیار مورد استفاده در ارزیابی کیفیت اقلام تعهدی رابطه مثبتی با پایداری سود دارد.

همان طور که پیش تر نیز اشاره شد علی رغم اینکه مطالعات بسیاری درباره کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) و قابلیت مقایسه حسابداری با تکیه بر گزارش ها و داده های ساختاریافته و اطلاعات کمی از گذشته تاکنون در ایران انجام گرفته است، لیکن در خصوص موضوع ثبات رویه حسابداری تحقیقات اندکی صورت گرفته است. به عنوان مثال نتایج پژوهش خزایی و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد بین توانایی مدیران و قابلیت مقایسه حسابداری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج و یافته های پژوهش رحمانی و قشقایی (۱۳۹۶) نیز نشان داد که بین ویژگی قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری و مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج ظفری و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد با افزایش ثبات رویه حسابداری، عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سرمایه ایران کاهش می یابد. همچنین در حوزه کاربرد متن کاوی در حسابداری و مالی تاکنون پژوهش های بسیار اندکی در داخل کشور صورت گرفته است. به عنوان مثال رهروی دستجردی و همکاران (۱۳۹۷) با استفاده از تجزیه و تحلیل متن گزارش هیئت مدیره نشان داده اند که با استفاده از تحلیل واژه های مورد استفاده در گزارش های هیئت مدیره می توان احتمال تقلب مدیران را با دقتی بین ۸۹٪ تا ۹۱٪ پیش بینی نمود. تاکنون در داخل کشور پژوهشی که بتواند با کمک شیوه کیفی متن کاوی (مدل فضای برداری) به بررسی ارتباط بین قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری و

ثبات رویه حسابداری با کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) پردازد، صورت نگرفته است. بر همین مبنا، پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد متن کاوی و استفاده از اطلاعات کیفی (یادداشت های همراه صورت های مالی) به بررسی ارتباط قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری با کیفیت سود شرکت ها در بازار سرمایه ایران پرداخته است.

۳. روش پژوهش

۳،۱ فرضیه های پژوهش

فرضیه های پژوهش شامل دو فرضیه به شرح زیر می باشد:

فرضیه اول: ثبات رویه حسابداری بر کیفیت اقلام تعهدی تاثیر مثبت دارد.

فرضیه دوم: قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری بر کیفیت اقلام تعهدی تاثیر مثبت دارد.

۳،۲ جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی پژوهش از سال ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۷ خواهد بود. همچنین با توجه به اینکه جهت محاسبه کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) از اطلاعات سال آتی استفاده گردید، اطلاعات سال ۱۳۹۶ نیز گردآوری شده است. در این پژوهش برای انتخاب نمونه آماری از روش حذف سامانمند استفاده شده است، بدین منظور کلیه شرکت های جامعه آماری که دارای شرایط زیر باشند به عنوان نمونه این پژوهش انتخاب و بقیه حذف شده اند:

۱- از سال ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۷ در بورس تهران حضور داشته باشند.

۲- شرکت ها جزء شرکت های فعال بورس بوده یا حداقل در دوره زمانی مورد بررسی فعال باشد.

۳- پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفند هر سال باشد.

۴- در طول قلمرو زمانی پژوهش، تغییر سال مالی نداشته باشند.

۵- توقف معاملاتی بیشتر از سه ماه نداشته باشند.

۶- در دوره مورد بررسی، اطلاعات صورت های آنها به صورت کامل پیوسته در دسترس باشد.

۷- جزء شرکت های سرمایه گذاری، واسطه گری مالی و لیزینگ نباشند.

با اعمال محدودیت های فوق در مجموع ۹۰ شرکت واجد شرایط انتخاب گردید.

۳,۳ روش گردآوری و تحلیل اطلاعات

از آنجا که نتایج پژوهش حاضر می‌تواند مورد استفاده سرمایه‌گذاران و سایر گروه‌ها قرار گیرد، پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از آنجا که به بررسی روابط بین متغیرها با استفاده از تجزیه و تحلیل رگرسیونی می‌پردازد از لحاظ ماهیت همبستگی است. در این پژوهش اطلاعات مورد نیاز مربوط به ادبیات پژوهش و مبانی نظری از منابع کتابخانه‌ای و پایگاه‌های علمی و مقالات داخلی و خارجی استخراج شده است. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش نیز از گزارش‌ها و اطلاعاتی منتشره در شبکه کدال، بانک‌های اطلاعاتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران و بانک اطلاعاتی نرم افزار رهاورد نوین حسب مورد استفاده شده است. بعد از استخراج داده‌های پژوهش، این داده‌ها به منظور انجام محاسبات نهایی و محاسبه متغیرها وارد نرم افزار اکسل شده‌اند و در نهایت فایل اکسل متغیرهای پژوهش به منظور آزمون فرضیه‌ها به نرم افزارهای ایویوز و استتا منتقل شده‌اند. همچنین از آنجا که جهت تبدیل فایل PDF به WORD یادداشت همراه صورت‌های مالی (قسمت مهم رویه حسابداری) شرکت‌های نمونه؛ نرم افزار مناسبی وجود نداشته، محقق خود اقدام به تایپ فایل‌های PDF نمود. جهت محاسبه ثبات رویه حسابداری، فایل‌های ورد به نرم افزار NetBeans IDE 8.2 انتقال داده شده‌اند.

۴,۳ متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش شامل سه دسته متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی است که به بررسی هریک از آنها پرداخته می‌شود:

۱,۴,۳ متغیر وابسته

متغیر وابسته این پژوهش کیفیت سود می‌باشد. جهت محاسبه کیفیت سود از یک شاخص نماینده به نام کیفیت اقلام تعهدی که شاخص مستقیم کیفیت سود است استفاده گردید. به منظور محاسبه کیفیت اقلام تعهدی براساس پژوهش دیچوو و دچوو (۲۰۰۲) از مدل رگرسیون مقطعی شماره (۱) استفاده شده است:

$$\frac{TCA_{it}}{A_{it-1}} = \beta_0 + \beta_1 \frac{cfo_{it-1}}{A_{it-1}} + \beta_2 \frac{cfo_{it}}{A_{it-1}} + \beta_3 \frac{cfo_{it+1}}{A_{it-1}} + \beta_4 \frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} + \beta_5 \frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۱)

در مدل (۱):

TCA_{it} اقلام تعهدی جاری شرکت آی در سال تی (برابراست با تغییر در دارایی‌های

جاری غیرازوجه نقد منهای تغییردربدهی های جاری غیرازاسنادپرداختنی و سایر بدهی های کوتاه مدت بهره دار)

A_{it-1} : ارزش دفتری کل دارایی ها در ابتدای دوره

cf_0 : خالص جریان نقدی عملیاتی در سال قبل، سال جاری و سال بعد

ΔREV_{it} : تغییرات فروش شرکت آی در سال تی

PPE_{it} : ارزش دفتری اموال، ماشین آلات و تجهیزات (دارایی های ثابت مشهود) شرکت آی در سال تی

ε_{it} : خطای برآورد ارقام تعهدی

پس از مشخص نمودن باقیمانده مدل فوق، انحراف معیار باقیمانده ها طی سال جاری (تی) تا چهار سال قبل محاسبه گردید. باتوجه به این موضوع که انحراف معیار محاسبه شده بیانگر شاخص معکوس کیفیت ارقام تعهدی (کیفیت سود) هر شرکت در هر سال می باشد، لذا شاخص محاسبه شده در عدد منفی یک ضرب شده است.

متغیر مستقل

متغیرهای مستقل پژوهش بر اساس پژوهش پترسون و همکاران (۲۰۱۵) شامل ثبات رویه و قابلیت مقایسه حسابداری است که به بررسی هریک پرداخته می شود:

الف) ثبات رویه حسابداری:

در این پژوهش از یک شاخص نماینده (پراکسی) جایگزین برای ثبات رویه استفاده شده است. بدین صورت که فرض می شود اگر یک شرکت دارای اطلاعات مشابهی در دو سال متوالی باشد (اطلاعات مربوط به اهم رویه های حسابداری)، این شرکت دارای ثبات رویه حسابداری می باشد. جهت اندازه گیری ثبات رویه حسابداری از تکنیک متن کاوی (مدل فضای برداری) (شباهت کسینوسی اسناد) استفاده شده است. از این تکنیک بیشتر در علوم کامپیوتر و مهندسی جهت مقایسه میزان تشابه چند رشته متن یا سند استفاده می شود (سالتون و همکاران، ۱۹۷۵). جهت اندازه گیری ثبات رویه حسابداری، فایل ورد اطلاعات مندرج در یادداشت های همراه صورت های مالی (قسمت اهم رویه های حسابداری) هر شرکت در دو سال متوالی استخراج شده و وارد نرم افزار نت بینز نسخه ۸ شده است سپس این اطلاعات متنی در نرم افزار به یک سری بردار عددی تبدیل شده اند. این بردار دارای n مولفه (به تعداد عبارات منحصر به فرد در متن یادداشت همراه صورت های مالی یک

شرکت در دوسال) خواهد بود. در این پژوهش لغاتی که فاقد بارمعنایی هستند (لغات توقف) از قبیل حروف اضافه و کلماتی مانند "است" و "گوید" حذف شده اند. همچنین در این پژوهش عمل ریشه یابی لغات نیز صورت گرفته است. ریشه یابی به فرآیند کاهش دادن لغات به ریشه های آنها اطلاق می گردد. به عنوان مثال دو لغت "فروش" و "فروشها" به عنوان یک لغت در نظر گرفته شده و ریشه اصلی دو کلمه یعنی "فروش" در نظر گرفته شده است. بعد از حذف لغات توقف و ریشه یابی لغات، مابقی لغات به عنوان لغات منحصر به فرد در نظر گرفته شده اند. سپس براساس تعداد دفعات تکرار (فراوانی) هر لغت، هر متن مشخص و منحصر به فرد (اهم رویه های حسابداری) به یک بردار ریاضی به شکل زیر تبدیل شده است. با توجه به اینکه جهت محاسبه ثبات رویه اطلاعات اهم رویه های حسابداری یک شرکت در دو سال متوالی مورد نیاز است، لذا هر شرکت در هر سال دارای دو بردار v_1 و v_2 می باشد. هر بردار (v) دارای مقادیر ویژه ای (وزن) به تعداد کلمات به کاررفته در کل دو متن می باشد.

$$v = (w_1, w_2, w_3, \dots, w_n)$$

در مرحله بعد طول هر بردار از طریق رابطه (۲) زیر محاسبه گردید:

$$\|v_i\| = \sqrt{w_1^2 + w_2^2 + \dots + w_n^2} \quad \text{رابطه (۲)}$$

در مرحله بعد حاصل ضرب داخلی بردار v_1 و v_2 (ضرب اسکالر) از طریق رابطه ریاضی شماره (۳) زیر محاسبه شد:

$$v_1 \cdot v_2 = w_{1i}w_{1j} + w_{2i}w_{2j} + \dots + w_{ni}w_{nj} \quad \text{رابطه (۳)}$$

و در نهایت زاویه بین دو بردار (دو متن یک شرکت) در یک صنعت که نشان دهنده ثبات رویه حسابداری شرکت است از طریق رابطه شماره (۴) زیر محاسبه شده است (ظفری و همکاران، ۱۳۹۸):

$$\text{sim}_{\text{doc } v_1, v_2} = \cos(\theta) = \frac{v_1 \cdot v_2}{\|v_1\| \cdot \|v_2\|} \quad \text{رابطه (۴)}$$

ب) قابلیت مقایسه حسابداری:

جهت اندازه گیری قابلیت مقایسه حسابداری از میزان همبستگی سود- بازده یک زوج شرکت یک صنعت خاص استفاده خواهد شد (بارث و همکاران؛ ۲۰۱۲ و دی فرانکو و همکاران، ۲۰۱۱) و فروغی و قاسم زاد (۱۳۹۴). در این مدل دو شرکت زمانی مشابه در نظر

گرفته می شوند که برای مجموعه ای از رویدادهای اقتصادی یکسان (مثل بازده)، گزارش های مالی (مثل سود حسابداری) مشابهی ارائه کرده باشند. برای اندازه گیری قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j ، ابتدا برای هر شرکت - سال مدل رگرسیونی شماره (۵) به شرح زیر با استفاده از داده های سری زمانی (شش ماهه) برای دوره چهارساله اخیر منتهی به پایان سال t برآورد می شود:

$$\text{Earnings}_{i,k} = \alpha_{it} + \beta_{ij} \text{Return}_{i,k} + \varepsilon_{ik} \quad (۵) \text{ مدل}$$

که در آن:

$\text{Earnings}_{i,k}$: سود خالص شرکت آی در شش ماهه که تقسیم بر ارزش بازار سهام ابتدای شش ماهه و

$\text{Return}_{i,k}$: بازده سهام شرکت آی در شش ماهه که

ضرایب برآورد شده از رابطه (۵) برای هر شرکت - سال، معیاری از عملیات حسابداری آن شرکت است. یعنی α_i نشان دهنده عملیات حسابداری شرکت i و ضرایب β_j آن عملیات حسابداری شرکت j است. شباهت بین عملیات حسابداری دو شرکت، میزان قابلیت مقایسه بین دو شرکت را نشان می دهد. به منظور برآورد تفاوت بین عملیات حسابداری دو شرکت i و j از مفهوم قابلیت مقایسه (ارائه گزارشهای مشابه درباره مجموعه ای از رویدادهای مشابه) استفاده می شود. از این رو؛ در هر سال از طریق رابطه های (۶) و (۷) سود شرکت i به طور جداگانه یکبار با ضرایب خود شرکت i و یکبار با ضرایب شرکت j اما با بازده شرکت i (رویداد مشابه) برای دوره زمانی مشابه با دوره زمانی رابطه (۵) پیش بینی می شود:

$$E(\text{Earnings})_{ii,k} = \hat{\alpha}_i + \hat{\beta}_i \text{Return}_{i,k} \quad (۶)$$

$$E(\text{Earnings})_{ij,k} = \hat{\alpha}_j + \hat{\beta}_j \text{Return}_{i,k} \quad (۷)$$

در این رابطه ها؛ $E(\text{Earnings})_{ii,k}$ سود پیش بینی شده برای شرکت i و شش ماهه K با استفاده از ضرایب شرکت i و $E(\text{Earnings})_{ij,k}$ سود پیش بینی شده برای شرکت i و شش ماهه K با استفاده از ضرایب شرکت j سپس قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j در سال t از طریق رابطه شماره (۸) به شرح زیر محاسبه خواهد شد:

$$\text{AccComp}_{i,j,t} = \frac{-1}{8} \sum_{k=7}^k it |E(\text{Earnings})_{ii,k} - E(\text{Earnings})_{ij,k}| \quad (۸) \text{ رابطه}$$

مقدار ریاضی بیشتر برای $\text{AccComp}_{i,j,t}$ نشان دهنده قابلیت مقایسه بیشتر بین دو شرکت

است. به طریق مشابه برای هر سال و هر جفت شرکت i با j شرکت صنعت؛ معیار قابلیت مقایسه حسابداری محاسبه خواهد شد. در نهایت میانگین چهار عدد بزرگ تر محاسبه شده برای آن، معیار قابلیت مقایسه شرکت i تعریف می شود که با $AccComp_{i,t}$ نشان داده می شود.

۳,۴,۳ متغیرهای کنترلی

براساس پژوهش های کیم و لیم^۱ (۲۰۱۶)، پترسون و همکاران (۲۰۱۵)، فرانسیس و همکاران (۲۰۰۴) جهت تصریح بهتر مدل های رگرسیونی مورد استفاده پژوهش؛ از یک سری متغیرهای کنترلی موثر بر کیفیت سود به شرح زیر استفاده شده است: اندازه شرکت: برابر است با لگاریتم طبیعی کل دارایی ها،

نسبت ارزش دفتری به بازار: برابر است با نسبت ارزش دفتری به بازار حقوق صاحبان سهام نسبت به سال قبل

انحراف معیار جریان نقدی: برابر است با انحراف معیار نسبت خالص جریان نقدی عملیاتی به ارزش دفتری کل دارایی ها در پنج سال قبل.

تغییر رئیس هیئت مدیره: متغیر مجازی است اگر رئیس هیئت مدیره تغییر کرده باشد عدد یک و گرنه صفر است.

تغییر حسابرس مستقل: متغیر مجازی است اگر حسابرس شرکت تغییر کرده باشد عدد یک و گرنه صفر است.

تغییر جریان نقدی عملیاتی: متغیر مجازی است. اگر خالص جریان نقدی عملیاتی سال جاری به سال قبل شرکت نسبت به میانگین تغییرات صنعت بیشتر باشد عدد یک و گرنه صفر است.

چرخه عملیاتی: برابر است با حاصل جمع دوره وصول مطالبات و دوره گردش موجودی ها

$DSO_t =$ دوره وصول حساب های دریافتی شرکت i در سال t ، که از طریق رابطه (۱۲) به صورت زیر اندازه گیری شده است.

رابطه (۱۲)

$$DSO = \text{فروش سالانه} / \text{حساب های دریافتی} = DSO$$

$DPI_{i,t}$ = دوره گردش موجودی های شرکت i در سال t که از طریق رابطه (۱۳) به صورت زیر اندازه گیری خواهد شد.

رابطه (۱۳) $(۳۶۵/$ بهای تمام شده کالای فروش رفته) / موجودی $= DSI$

تامین مالی خارجی: متغیر مجازی است اگر شرکت در سال جاری سهام منتشر کرده یا وام دریافت کرده باشد عدد یک و گرنه صفر است.

جهت آزمون فرضیه های پژوهش به پیروی از پژوهش سوهن (۲۰۱۶)؛ پترسون و همکاران (۲۰۱۵) از مدل رگرسیون داده های ترکیبی شماره (۱) به شرح زیر استفاده شده است.

$$EQ_{it} = a_0 + a_1 Acc-Compacct(acc\ consis)_{it} + a_2 bm_{it} + a_3 stdcfo_{it} + a_4 ChaCEO_{it} + a_5 ChAudit_{it} + a_6 chacfo_{it} + a_7 Issue_{it} + a_8 size_{it} + a_9 logopecycle_{it} + \varepsilon_{it}$$

رابطه (۱)

در رابطه فوق:

AQ_{it} : کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) برای شرکت i در سال t .

$ACC-Compacct_{it}$: قابلیت مقایسه حسابداری با دیگر شرکت ها در یک صنعت.

$Acc-consis$: ثبات رویه حسابداری

$Size_{it}$: اندازه شرکت i در سال t .

BM_{it} : نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار شرکت i در سال t .

$stdcfo_{it}$: انحراف معیار جریان های نقدی شرکت i در سال t .

$ChaCEO_{it}$: تغییر رییس هیئت مدیره شرکت i در سال t

$ChAudit_{it}$: تغییر حسابرس شرکت i در سال t .

$chacfo_{it}$: تغییر جریان های نقدی شرکت i در سال t .

$Issue_{it}$: تامین مالی شرکت i در سال t .

$logopecycle$: لگاریتم چرخه عملیاتی شرکت i در سال t .

۴. تجزیه و تحلیل یافته ها

جهت تجزیه و تحلیل نتایج پژوهش از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده که در ادامه به هریک از آنها پرداخته شده است:

۱,۴ آمار توصیفی

برای ارایه یک نمای کلی از خصوصیات مهم متغیرهای محاسبه شده، در نگاره (۱) برخی

از مفاهیم آمار توصیفی این متغیرها، شامل میانگین، میانه، انحراف معیار، حداقل و حداکثر مشاهدات ارائه شده است.

نگاره (۱): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

الف: متغیرهای کمی					
نام متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
کیفیت اقلام تعهدی	-۰/۱۱۵	-۰/۱۰۰	۰/۰۶۱	-۰/۳۷	-۰/۰۰۹
قابلیت مقایسه حسابداری	-۰/۱۹۶	-۰/۱۲۵	۰/۱۸۴	-۰/۶۵۲	-۰/۰۰۰۳
ثبات رویه	۰/۸۲۷	۰/۸۵	۰/۱۳۹	۰/۴۷	۰/۹۹
اندازه شرکت	۱۳/۸۹۴	۱۳/۸۴	۱/۲۲۵	۱۰/۸۱۶	۱۷/۹۲
نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار	۰/۳۰۵	۰/۱۱۴	۰/۵۹۰	۰/۰۰۲	۶/۹۱۳
انحراف معیار جریان نقدی	۰/۰۸۳۳	۰/۰۶۱	۰/۰۹۹	۰/۰۰۴۵	۱/۸۰۸
لگاریتم چرخه عملیاتی	۵/۰۹۵	۴/۹۲۲	۰/۸۳۵	۲/۵۱	۶/۹۸
ب) متغیرهای کیفی:					
نام متغیر	شرح		فراوانی		
تامین مالی خارجی	۰		۴۲۰		
	۱		۲۱۰		
جمع			۶۳۰		
تغییرریس هیئت‌مدیره	۰		۵۲۷		
	۱		۱۰۳		
جمع			۶۳۰		
تغییر جریان نقدی	۰		۴۷۳		
	۱		۱۵۷		
جمع			۶۳۰		
تغییر حسابرس	۰		۳۸۰		
	۱		۲۵۰		
جمع			۶۳۰		

همان طور که از نگاره (۱) مشخص است میانگین کیفیت اقلام تعهدی برابر با $-۰/۱۱۵$ بوده که نشان می‌دهد اقلام تعهدی غیرعادی شرکتها برحسب دارایی‌ها (خطای برآوردی اقلام تعهدی) به طور متوسط $۱۱/۵$ درصد می‌باشد. همچنین میانگین آمار توصیفی امتیاز قابلیت مقایسه حسابداری نیز برابر با $-۰/۱۹۶$ بوده که نشان می‌دهد اختلاف اطلاعات

حسابداری شرکت های یک صنعت با همدیگر به طور متوسط ۱۹/۶٪ می باشد. براساس مدل اندازه گیری دی فرانکو وهمکاران (۲۰۱۱) متغیر قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری حداکثر صفر می باشد و در غیر این صورت مقادیر آن بایستی مقادیری منفی باشد. مقدار بزرگتر این معیار، نشانگر قابلیت مقایسه حسابداری بالاتر است. میانگین آمار توصیفی ثبات رویه حسابداری برابر با ۰/۸۲۷ است که نشان می دهد، ۸۲/۷ درصد شرکت ها از ثبات رویه در حسابداری برخوردار بوده اند. از طرف دیگر، احتمال اینکه شرکتی اقدام به تغییر روش حسابداری خود بنماید به طور متوسط معادل ۱۷/۳٪ می باشد. میانه این متغیر نیز برابر با ۰/۸۵٪ است که نشان می دهد نیمی از شرکت ها دارای ثبات رویه حسابداری بیش از ۸۵٪ و نیمی کمتر از ۸۵٪ بوده اند. میانگین و میانه متغیر اندازه شرکت نیز به ترتیب معادل ۱۳/۸۹ و ۱۳/۸۴ می باشد. با توجه به نزدیک بودن میانگین و میانه این متغیر می توان گفت این متغیر تقریباً نرمال است. میانگین متغیر انحراف معیار جریان نقدی برابر با ۰/۰۸۳ می باشد که نشان می دهد میزان نوسان نسبت جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی ها طی چهار سال قبل تا سال جاری شرکت ها به طور متوسط حدود ۸٪ است. میانگین و میانه متغیر لگاریتم چرخه عملیاتی نیز به ترتیب برابر ۵/۰۹۵ و ۴/۹۲ می باشد. با توجه به نزدیکی میانگین و میانه این متغیر می توان گفت این متغیر تقریباً نرمال است. میانگین متغیر نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار نشان می دهد به طور متوسط ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام معادل ۳۰/۵ درصد ارزش بازار آن می باشد. آمار توصیفی متغیرهای کیفی (مجازی) نیز در قسمت (ب) نگاره (۱) درج گردید. همان طور که از نگاره (۱) مشاهده می شود، در بین ۹۰ شرکت مورد مطالعه طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۷ (۶۳۰ مشاهده)، تعداد ۲۱۰ سال - شرکت (مشاهده) اقدام به تامین مالی خارجی نموده و در ۱۵۷ مورد از مشاهدات نیز تغییرات خالص جریان نقدی عملیاتی سال جاری نسبت به سال قبل بیش از میانگین تغییرات صنعت بوده است. همچنین از ۶۳۰ مشاهده سال شرکت، تعداد ۱۰۳ مشاهده اقدام به تغییر رییس هیئت مدیره و در ۲۵۰ مورد از مشاهدات نیز، حسابرس شرکت تغییر نموده است.

نتایج آزمون فرضیه ها

با توجه به اینکه داده های تحقیق بر اساس داده های ترکیبی است، لذا ابتدا می بایست از آزمون F لیمر (چاو) استفاده شود، تا تلفیقی یا تابلویی بودن داده ها (پانل با داده های ثابت) مشخص گردد. با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش که نشان داد سطح معنی داری (p-value) آزمون F لیمر، برای تمامی مدل های پژوهش کم تر از ۵ درصد می باشد و بیانگر

تایید داده‌های تابلویی (پانل دیتا) می‌باشد با توجه به انتخاب روش پانل، جهت انتخاب از بین روش آثار ثابت و تصادفی از آزمون هاسمن استفاده شده است. نتایج این آزمون و سطح معناداری آن نشان داد که مدل بایستی به روش اثرات ثابت برآورد گردد. علاوه بر این، به منظور بررسی نرمال بودن توزیع اجزای اخلال مدل از آزمون جارک- برا استفاده گردید. از آنجا که سطح معناداری این آزمون برای مدل‌های تحقیق بیشتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض صفر مبنی بر نرمال بودن توزیع اجزای اخلال مدل‌های مورد بررسی تایید می‌شود. به منظور بررسی خود همبستگی میان اجزای اخلال، از آزمون وولدریج استفاده شد که نتایج آن از وجود خودهمبستگی در تمامی مدل‌های پژوهش حکایت دارد. همچنین در این پژوهش برای بررسی فرض ناهمسانی واریانس جملات خطا از آزمون والد تعدیل شده استفاده شده است. نتایج این آزمون نشان داد که سطح معنی داری آزمون والد تعدیل شده در مدل‌های پژوهش کمتر از ۵ درصد می‌باشد و بیانگر وجود ناهمسانی واریانس در جملات اخلال می‌باشد. با توجه به وجود ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی سریالی در مدل‌های پژوهش، برای رفع همزمان این دو مورد، از روش رگرسیون پرایس-وینستن استفاده شده است. همچنین، به منظور اطمینان از عدم وجود مشکل همخطی بین متغیرهای توضیحی، آزمون همخطی با استفاده از عامل تورم واریانس (VIF) مورد بررسی قرار گرفت که با توجه آنکه مقادیر این آماره برای متغیرهای توضیحی کمتر از ۱۰ است، لذا همخطی بین آن‌ها وجود ندارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق در نگاره و (۳) ارائه شده است:

نتیجه آزمون فرضیه اول

نتایج آزمون فرضیه اول یعنی تاثیر ثبات رویه حسابداری (accconsis) بر کیفیت اقلام تعهدی مطابق با نگاره (۲) نشان دهنده این است که سطح معنی داری (p-value) متغیر قابلیت ثبات رویه حسابداری کمتر از ۵ درصد است، لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر رد می‌شود و فرضیه پژوهش تایید می‌گردد. از آنجایی که ضریب به دست آمده برای این متغیر ۹/۱۹۷ است، می‌توان بیان کرد که هر چقدر ثبات رویه حسابداری افزایش می‌یابد، کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) نیز افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت فرضیه اول پژوهش رد نخواهد شد و با افزایش ثبات رویه حسابداری کیفیت اقلام تعهدی (کیفیت سود) شرکت نیز افزایش می‌یابد.

نگاره ۲: نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه اول پژوهش

متغیر وابسته: کیفیت سود					
روش برآورد: رگرسیون پرایس-وینستن					
$AQ_{it} = a_0 + a_1 Acc\ Consis_{it} + a_2 BM_{it} + a_3 stdcfo_{it} + a_4 ChaCEO_{it} + a_5 chAudit_{it} + a_6 chacfo_{it} + a_7 issue_{it} + a_8 size_{it} + a_9 opecycle_{it} + \varepsilon_{it}$					
متغیر	نماد	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معناداری
عرض از مبدا	β_0	-۱۰/۶۳۹	۱/۳۹۶	-۷/۶۲	۰/۰۰۰
ثبات رویه حسابداری	accconsis	۹/۱۹۷	۱/۷۰۸	۵/۳۸	۰/۰۰۰
نسبت ارزش دفتری به بازار	Btm	-۸/۷۲۹	۲/۳۴۶	-۳/۷۲	۰/۰۰۰
انحراف معیار جریان نقد	Stdcfo	-۸/۷۳۹	۱/۰۷۲	-۸/۱۵	۰/۰۰۰
تغییر مدیرعامل	chanceo	-۷/۹۰۸	۱/۱۸۵	-۶/۶۷	۰/۰۰۰
تغییر حسابرس	chanaudi	۰/۷۶۲	۰/۰۶۰	۱۲/۶۰	۰/۰۰۰
تغییر جریان نقدی	Chacfo	۰/۰۰۴	۰/۰۱۲	۰/۳۷	۰/۷۱۵
تامین مالی	Issue dummy	۰/۰۳۹	۰/۰۲۰	۱/۸۹	۰/۰۵۹
اندازه شرکت	Size	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۵	۰/۸۷۸
چرخه عملیات	opecycle	۰/۳۳۴	۰/۶۹۴	۰/۴۸	۰/۶۳۰
ضریب تعیین تعدیل شده:	۰/۶۶۲	آماره والد:		۱۶۶۶۳/۱۶	
		سطح معناداری:		۰/۰۰۰۰	

نتایج آزمون فرضیه دوم

بر اساس فرضیه دوم پژوهش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری بر کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) تأثیر مثبت دارد. نگاره (۳) نتایج آزمون فرضیه دوم را نشان می‌دهد. همان طور که از نگاره (۳) مشخص است مقدار p-value آماره t برای متغیر قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری (acccomp) که برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است، یعنی بین قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری و کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) رابطه معنی داری وجود دارد. همچنین با توجه به ضریب متغیر قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری که برابر ۰/۰۷۱ می‌باشد، نتیجه می‌شود با افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری یک شرکت با شرکت دیگر، کیفیت اقلام تعهدی (کیفیت سود) نیز افزایش می‌یابد. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش نیز رد نمی‌شود. نتایج تخمین مدل نهایی در نگاره (۳) به صورت زیر درج گردیده است.

نگاره (۳): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه دوم

متغیر وابسته: کیفیت سود					
روش برآورد: رگرسیون پرایس-وینستن					
$AQ_{it} = a_0 + a_1 Acc\ Comp_{it} + a_2 BM_{it} + a_3 stdcfo_{it} + a_4 ChaCEO_{it} + a_5 chAudit_{it} + a_6 chacfo_{it} + a_7 issue_{it} + a_8 size_{it} + a_9 opecycle_{it} + \varepsilon_{it}$					
نام متغیر	نماد	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معناداری
عرض از مبدا	β_0	-۰/۰۹۸	۰/۰۰۵	-۱۹/۱۶	۰/۰۰۰
قابلیت مقایسه حسابداری	acccomp	۰/۰۷۱	۰/۰۱۳	۵/۱۸	۰/۰۰۰
نسبت ارزش دفتری به بازار	Btm	-۰/۱۷۲	۰/۰۰۷	-۲۱/۶۶	۰/۰۰۰
انحراف معیار جریان نقد	Stdcfo	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۵۰	۰/۶۱۷
تغییر مدیرعامل	chanceo	۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۱/۶۲	۰/۱۰۴
تغییر حسابرس	chanaudi	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	-۱/۰۵	۰/۲۹۴
تغییر جریان نقدی	Chacfo	۰/۰۰۵	۰/۰۲۳	۰/۲۴	۰/۸۱۱
تامین مالی	Issue dummy	۰/۰۲۲	۰/۰۱۰	۲/۲۱	۰/۰۲۷
اندازه شرکت	Size	۰/۰۰۸	۰/۰۱۰	۰/۷۹	۰/۴۲۷
چرخه عملیات	opecycle	-۰/۰۱۲	۰/۰۰۵	-۲/۱۳	۰/۰۳۴
ضریب تعیین تعدیل شده:	۰/۸۹۰	آماره والد:		۳۵۴۸/۸۴	
سطح معناداری:					۰/۰۰۰۰

بحث و نتیجه گیری

نتایج و یافته های حاصل از فرضیه اول پژوهش نشان داد که با افزایش ثبات رویه شرکت، کیفیت سود (کیفیت ارقام تعهدی) افزایش می یابد. نتایج و یافته های این فرضیه موید این است که افزایش ثبات رویه منجر به بهبود تصمیم گیری تحلیل گران مالی در تحلیل نسبت های مالی و اطلاعات مالی سال های مختلف یک شرکت می گردد. همچنین در صورت وجود ثبات رویه شرکت، سرمایه گذاران در تحلیل این موضوع که چقدر از عملکرد شرکت تحت تاثیر تغییر روش حسابداری بوده و چه مقدار مربوط به عملکرد حقیقی است، کمتر دچار گمراهی و اشتباه می شوند. همچنین وجود ثبات رویه باعث می شود مدیران فضای کمتری جهت دستکاری سود و استفاده از ارقام تعهدی را خواهند داشت، لذا سود با کیفیت تر است. در صورتی که ثبات رویه حسابداری وجود داشته باشد، عملکرد شرکت را بهتر می توان با برخی معیارها مثل عملکرد گذشته شرکت مقایسه نمود.

خطای برآورد اقلام تعهدی و اصلاحات بعدی آن نوعی پارازیت تلقی شده و منجر به کاهش سودمندی اقلام تعهدی می شود. وجود ثبات رویه حسابداری با کاهش خطای برآورد اقلام تعهدی باعث می شود سرمایه گذاران راحت تر بتوانند بین اقلام تعهدی عادی که نشان دهنده عملکرد واقعی و بنیادی است و اقلام تعهدی غیرعادی که توسط مدل های مختلف تعیین می گردد، تفکیک قایل شوند. به نظر می رسد بر طبق نظریه علامت دهی، عدم تغییر روش های حسابداری و حفظ ثبات رویه توسط مدیران می تواند بیانگراخبار مثبت در خصوص کیفیت سود شرکت به سرمایه گذاران باشد. نتایج و یافته های این فرضیه با یافته های قبلی پترسون و همکاران (۲۰۱۵)، دیچو دچو (۲۰۰۲)، محمدی و ثقفی (۱۳۹۶) و نوروش و همکاران (۱۳۸۵) سازگار است. نتایج و یافته های حاصل از فرضیه دوم پژوهش نشان داد که قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری بر کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) تأثیر مثبت دارد. به عبارت دیگر با افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری کیفیت سود نیز افزایش می یابد. نتایج و یافته های این فرضیه موبد این است که در صورتی که قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری یک شرکت با شرکت های دیگر صنعت افزایش یابد، هزینه پردازش اطلاعات نزد سرمایه گذاران و تحلیل گران مالی کاهش یافته و منجر به بهبود پیش بینی ها خواهد شد. با افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری، مزیت اطلاعات خصوصی با در دسترس کردن اطلاعات شرکت کاهش می یابد. به نظر می رسد قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری در شرکت های ایرانی بسیار مدنظر سرمایه گذاران و استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری می باشد و به عنوان یک مکانیزم کنترلی در جهت رفتار مدیران می باشد لذا مدیران کمتر در شرکت هایی که قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری آنها بالاتر است اقدام به دستکاری و مدیریت سود با استفاده از اقلام تعهدی را دارند. لذا سود با کیفیت تر است. نتایج و یافته های این فرضیه با یافته های قبلی ولیم ولیم (۲۰۱۶) و پترسون و همکاران (۲۰۱۵) سازگار است.

پیشنهاد

با توجه به نتایج حاصل از فرضیه اول که نشان داد ثبات رویه حسابداری بر کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی) تأثیر مثبت دارد؛ به نظر می رسد در بازار سرمایه ایران بررسی روش های حسابداری شرکت در طی سال های مختلف می تواند در ارزیابی کیفیت سود شرکت توسط سرمایه گذاران کمک نماید. همچنین به نظر می رسد می توان با در نظر

گرفتن میزان ثبات رویه حسابداری اقدام به ارزیابی کیفیت اقلام تعهدی و کیفیت سود شرکت ها نمود. با توجه به نتایج حاصل از فرضیه دوم که ثابت شد با افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری، کیفیت سود افزایش می یابد؛ سرمایه گذاران و تحلیل گران مالی می توانند به منظور ارزیابی کیفیت سود یک شرکت؛ در تحلیل شرکت ها به تحلیل صنعت مربوطه و سایر شرکت های صنعت پرداخته و به مقایسه اطلاعات شرکت های یک صنعت با همدیگر پردازند. همچنین به تدوین کنندگان مقررات و استانداردهای حسابداری و همچنین بورس اوراق بهادار پیشنهاد می گردد به منظور کاهش رفتار فرصت طلبانه مدیران در دستکاری سود و افزایش کیفیت سود شرکت ها؛ به ویژگی قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری بیش از پیش توجه بیشتری نموده تا ضمن ایجاد سهولت در تخصیص منابع و افزایش حجم معاملات و نقدینگی در بازار سرمایه، موجبات اطمینان سرمایه گذاران به گزارشگری مالی را فراهم آورند. به پژوهشگران آتی نیز پیشنهاد می گردد در پژوهش های آتی به بررسی موضوعاتی مانند بررسی تاثیر یکنواختی رویه ها بر کیفیت سود، بررسی تاثیر قابلیت مقایسه و ثبات رویه بر عدم تقارن اطلاعاتی و بررسی تاثیر قابلیت مقایسه و ثبات رویه بر هزینه سرمایه پردازند.

محدودیت های پژوهش

محدودیت های پژوهش حاضر به شرح زیر می باشد:

- ۱- با توجه به اینکه صورت های مالی و یادداشت های همراه صورت های مالی در قالب فرمت ورد وجود نداشته و محقق خود اقدام به تایپ فایل پی دی اف صورت های مالی نموده است، لذا این موضوع بر نتایج تحقیق اثر گذار بوده است.
- ۲- از آنجایی که در پژوهش حاضر برای محاسبه ثبات رویه حسابداری از مدل فضای برداری استفاده شده است، در صورت استفاده از سایر تکنیک های متن کاوی ممکن است نتایج متفاوتی از نتایج فعلی پژوهش حاصل گردد.

منابع

- بنی مهد، بهمن، عربی، مهدی و حسن پور، شیوا (۱۳۹۷). پژوهش های تجربی و روش شناسی در حسابداری. چاپ پنجم: انتشارات ترمه.
- ثقفی، علی و محمدی، امیر (۱۳۹۱). جریانهای نقدی آتی، اقلام تعهدی غیرعادی و ریسک ورشکستگی، فصلنامه پژوهشهای حسابداری مالی، ۴ دوره ۴، شماره ۳، ص ۱-۱۲.
- خزایی، مهدی، زلفی، حسن و افلاطونی، عباس (۱۳۹۸). تأثیر توانایی مدیریت بر میزان قابلیت مقایسه صورت های مالی. مجله دانش حسابداری، دوره ۱۰، شماره ۲، ص ۴۲-۲۱.
- رزمیان فیض آبادی، علیرضا و هشی، عباس (۱۳۹۲). تأثیر ترکیب هیئت مدیره بر محتوای اطلاعاتی و کیفیت سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری، شماره ۱۳، ص ۱۰۵-۱۲۷.
- رحمانی، علی و قشقای، فاطمه (۱۳۹۶). رابطه قابلیت مقایسه حسابداری با مدیریت سود واقعی و تعهدی. بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۴، شماره ۴، ص ۵۵۰-۵۲۷.
- رهروی دستجردی، علیرضا، فروغی، داریوش و کیانی، غلامحسین (۱۳۹۷). ارزیابی خطر تقلب مدیران با استفاده از روش داده کاوی. دانش حسابداری، دوره ۹، شماره ۱، ص ۹۱-۱۱۴.
- ظفری، سبحان، فروغی، داریوش و کیانی، غلامحسین (۱۳۹۸). تأثیر قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری بر عدم تقارن اطلاعات: رویکرد متن کاوی. مجله حسابداری مدیریت، دوره ۱۲، شماره ۴۱، ص ۱۳۳-۱۵۰.
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری (۱۳۸۹). استانداردهای حسابداری، نشریه ۱۶۰ (انتشارات سازمان حسابرسی).
- فروغی، داریوش و قاسم زاد، پیمان (۱۳۹۴). تأثیر قابلیت مقایسه صورت های مالی بر ضریب واکنش سودهای آتی، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۲، شماره ۴، ص ۴۷۹-۵۰۰.
- فروغی، داریوش، امیری، هادی و شیخی، هادی (۱۳۹۲). تأثیر کیفیت اقلام تعهدی بر صرف ریسک شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش های حسابداری مالی، دوره ۵، شماره ۱، ص ۲۸-۱۳.

کیا، علی و صفری گرایلی، مهدی (۱۳۹۶). قابلیت مقایسه صورت های مالی، مدیریت سود تعهدی و مدیریت واقعی سود. *مجله علمی پژوهشی دانش حسابداری مالی*، دوره ۴، شماره ۲، ص ۱۱۵-۱۳۷.

محمدی، امیر و ثقفی، علی. (۱۳۹۲). بهبود سنجش کیفیت اقلام تعهدی. *پژوهش های تجربی حسابداری مالی*، دوره ۷، شماره ۱، ص ۱-۲۰.

نوروش، ایرج، ناظمی، امین و حیدری، مهدی. (۱۳۸۵). کیفیت اقلام تعهدی و سود با تأکید بر نقش خطای برآورد اقلام تعهدی. *بررسی های حسابداری و حسابرسی*، شماره ۴۳، ص ۱۳۵-۱۶۰.

Allee, K., DeAngelis, M., (2015). "The structure of voluntary disclosure narratives : evidence from tone dispersion". *Journal of Accounting Research*, 53(2), 241-274.

Barth, M.E., Landsman, W., Lang, M., Williams, C. (2012). "Are IFRS based and US GAAP-based accounting amounts comparable?" *Journal of Accounting and Economics* 54 (1), 68-93.

Ball, C., Hoberg, G., Maksimovic, V., (2015). "Disclosure, Business Change, and Earnings Quality". Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2260371>

Ball, R., Shivakumar, L., (2005). "Earnings quality in UK private firms: comparative loss recognition timeliness" *J. Account. Econ.* 39, 83-128.

Bonsall, S., A. Leone, and B. Miller. (2015). "A Plain English Measure of Financial Reporting Readability". *Working paper*.

Chen, J. V., and F. Li. (2017). "Estimating the Amount of Estimation in Accruals". Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2738842>

Chou, Ch, C. Janie Chang, Chen-Lung Chin, and Wei-Ta Chiang. (2018). "Measuring the Consistency of Quantitative and Qualitative Information in Financial Reports: A Design Science Approach". *Journal of Emerging Technologies in Accounting* 15(2):93-109.

Dechow, P.M., W. Ge, and K.M. Schrand (2010): "Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences." *Journal of Accounting and Economics* ,50: 344-401.

Dechow, P. M., and I. D. Dichev. (2002). "The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors". *The Accounting*

Review, 77 (Supplement): 35–۵۹.

- De Franco, G., S. P. Kothari, and R. Verdi.(2011)."The benefits of financial statement comparability". *Journal of Accounting Research* 49(4): 895–931.
- Financial Accounting Standards Board (FASB).(2010). "Conceptual Framework for Financial Reporting". *Statement of Financial Accounting Concepts (SFAC) No. 8.*:
- Francis, J., P. Olsson, and K. Schipper.(2006). "Earnings quality". *Foundation and Trends in Accounting* 1:259-340.
- Financial Accounting Standards Board (FASB). (1980) ."Qualitative Characteristics of Accounting Information". *Statement of Financial Accounting Concepts (SFAC) No. 2*. Norwalk, CT: FASB. Available at: <http://www.fasb.org/pdf/con2.pdf>
- Frankel,R.,Jennings.,J and J.Lee.(2016)."Using Unstructured and Qualitative Disclosure to Explain Accruals". *Journal of Accounting and Economics*, 62, (2–3):209-227.
- Hoberg.,G.(2016). "Discussion of using unstructured and qualitative disclosures to explain accruals". *Journal of Accounting and economics*(Article in press)
- Ismail,w.A.W.,Kamarudin,K.A.,VanZijl,T.,&Dunstan,k.(2013)."Earning quality and the adoption of IFRS-based accounting standards:evidence from an emerging markets".*Asian Review of Accounting*, 21(1):53-73.
- Kim,S. and S.C.Lim.(2016)."Earning Comparability and Informed Trading". *Finance Research Letter*.
- Kravet,T.,Muslu,V.,(2013)."Textual risk disclosures and investors' risk perceptions". *Review of Accounting Study*, 18:1088–1122.
- Lo.,K.,Ramos.,F. and R.Rogo.,(2017). "Earnings management and annual report readability",*Journal of Accounting and Economics*, (Article in Press).
- Lev.,B.(2013).*Earning Quality*:Hand book of key Global Financial Markets, Institutions and Infrastructure,Chapter36:391-400.
- Li Guo, Feng Shi, Jun Tu.,(2016). "Textual analysis and machine leaning: Crack unstructured data in finance and accounting". *The Journal of Finance and Data Science*, 2 : 153-170
- Li, F.,Lundholm,R.,Minnis,M.,(2013)."Ameasure of competition based on10-K filings". *J.Account.Res*,51(2):399–436.
- Loughran T, Mcdonald B.,(2016). "Textual Analysis in Accounting and. Finance: A Survey " *Journal of Accounting Research*, 54, (4):

1187-1230

- Muslu, V., Radhakrishnan, S., Subramanyam, K. R., Lim, D., (2014). "Forward-looking MD&A disclosures and the information environment" *Management Science*, 61(5):931-948.
- Rogers, J., VanBuskirk, A., Zechman, S., (2011). "Disclosure tone and shareholder. " *litigation. The Accounting Review*, 86:2155-2183.
- Sohn, B. Ch. (2016). "The Effect of Accounting Comparability on the Accrual-Based and Real Earning Management" *J. Account. Public Policy*. Securities and Exchange Commission. December 19, (2003). "Interpretation: Commission Guidance Regarding Management's Discussion and Analysis of Financial Condition and Results of Operations". (<https://www.sec.gov/rules/interp/33-8350.htm>)
- Penman, S. (2013). *Financial Statement Analysis and Security Valuation*. McGraw-Hill, New York .
- Peterson, K., Schmardebeck, R. and T. J. Wilks. (2015). "The Earning Quality and Information Processing Effects of Accounting Consistency" *The Accounting Review* 90(6):2483-
- Velury, U. and D. S., Jenkins. (2006). "Institutional Ownership and the Quality of Earnings". *Journal of Business Research* 59(9):1043-1051.
-